

prenašali to siromašno ubožstvo, da nisila skrajna, da nam ne pretipogin za lakoto.

Vprašam Vas, merodajne faktorje, ali sem sedaj morebiti jaz na vrsti, da po zgledu mnogih mojih tovarišev-sotripinov zapadem po Vaši krivdi z nedolžno družino vred — strašnikranjski učiteljski bolezniki, katera grena Kranjskem poljudih-učiteljih — tanki sušici — vsled pomanjkanja in groznega pasjega stradanja?

Na veliko sramoto naših kranjskih učiteljskih razmer naj mi bo na tem mestu dovoljeno navesti fakt, da sem kot vpo-kojeni nadučitelj s tridesetimi službenimi leti bil primoran — vzpričo take beraške pokojnine — na eni vsled take grozne draginje — na drugi in rezultirande teh dveh — vsled strašnega pomanjkanja in pasjega stradanja — po tretji strani — bil prisiljen kot hlapec stopiti v službo za samo hrano in stanovanje, in sicer pri posestniku Fran Rotarju v Srednji vasi pri Goričah št. 13 in v isti lastnosti in za isto plačo zadnji čas pri posestniku Fran Ribnikarju na Dobrem polju št. 1 pri Radovljici.

Ker pa nadalje — star sem 62 let — ne morem več hlapčevskih delopravljati — nedolžna družina pa mi v Ljubljani gladu umira, prosim veleslavni deželni zbor, naj mi kar najhitreje zapiše zdatna in območna zdravila za moj oslabei želodec — in za izstradane želodčke moje siromašne družine tam doli v beli Ljubljani.

V Begunjah pri Lescah, 28. avgusta 1909.

F. G.,
nadučitelj v p.

Ha, kaka radost, po tridesetih letih trdega vzgojevanja kmetijske mladine uživati tak pokoj. Čast deželi kranjski, ki tako ravna s svojimi učitelji, da na starost še psa lahko zavidajo za njegovo eksistenco!

Še drug slučaj je, ki kričeče ilustruje današnje razmere učiteljstva, to je selitev tovariša Potokarja v prognanstvo v kranjsko Sibirijo — iz Št. Lovrenca v Banjalo.

Čujmo, kaj nam poročajo!
Nadučitelj tov. Fran Potokar se je selil te dni iz Št. Lovrenca v daljno Banjalo. Dobro uro od Kočevja se je vlila silovita nevihta med grozovitim treskanjem in grmenjem. Na vrhu hriba je udarila strela tik pred vozom, kjer se je peljala družina z nedolžnimi otroci, in le z velikim naporom se je posrečilo vozniku ustaviti preplašene konje, sicer bi bila strašna nesreča neizogibna.

Tako je šla hišna oprava v najhujšem dežju v vrednosti do 3000 K skozi sedem ur proti hrvaški meji. Dasi so bili vozniki preskrbljeni s plahkami, nič ni pomagalo; lilo je kakor iz škafe, vse se je premočilo, škoda je velika.

Kako izgleda pohištvo, perilo, obleka itd. o tem si cenjeni čitatelj lahko sam napravi sodbo. Da je to resnično, priča to-le:

Izjava.

Gospodu nadučitelju Fran Potokarju se je ob selitvi iz Št. Lovrenca ob Temenici v Banjalo med potom zelo veliko škode naredilo pri njegovi opravi, ker je voznike med potom ujel dež na samoti in ni bilo mogoče priti pod kako streho.

Veliko so trpele krasne podobe, tako da so skoraj uničene. Omare in druga oprava je radi moče silno trpela, tako da je izgubila polovico vrednosti. Posteljna oprava, zlasti žimnice, so bile docela premočene in ravno tako tudi perilo, katero je bilo treba več dni na solcu sušiti.

Kratko: Vse se je zelo pokvarilo radi silnega naliva in škoda je zelo velika, o čemur se je podpisani na lastne oči z drugimi navzočimi vred prepričal in lahko tudi vsak hip potrdi.

Banjalo, 6. septembra 1909.

Anton Medved,
župnik.

In če se še dostavi, da se je družina tako prehladila, da je zrela za bolnišnico, je s tem dovolj označena kruta usoda preganjanih učiteljev na Kranjskem!

To je grozno, kaj se danes godi na Kranjskem! Kakšnega značaja more biti učitelj, ki se druži z ljudmi in ki se suženjsko klanja njih osebnosti in krvoločnosti — z ljudmi, ki povzročajo take krute udarce učiteljem in njihovim nedolžnim otrokom?!

Škandal, sramota!

Tovarišu Žirovniku v slovo.

Žirovnikov pevski zbor je priredil v nedeljo, dne 5. t. m. popoldne v Št. Vidu pri „Slepem Janezu“ zadnjo pevsko veselico pred odhodom svojega priljubljenega pevovodje. Zbrali so se vsi peveci in pevke, tudi one, ki so daleč proč omožene, da se s pesmijo še enkrat poslovijo od svojega vodje. Odhodnico je posetilo tudi mnogo tovarišev in tovarišev iz Ljubljane ter jako mnogo faranov. Peli so prav ljubko narodne pesmi. Kar vstane Albin Koman mladenič pevskega zbora in izpregovori sledeče:

Cenjena družba!

Bridki čas je dan slovesa. To čutimo zlasti mi danes, ko se poslavljamo od svojega ljubljene g. vodje, ki nas jutri zapusti in odhaja v tujino.

Tem bridkejšje je pa slovo, ker smo bili tako tesno združeni med sabo kakor člani ene ljubee družine. Nazivali smo ga svojega očeta ali fotra, kakor je že prišlo, on nas je pa tudi ljubil s prav očetovsko ljubeznijo kakor svoje otroke.

Ta naša vzajemna ljubezen je bila tako brezmejna, da nikdar nismo mislili na kako ločitev, ker se nam je to nemogoče zdelo. Dakaj časa smo uživali neskajeno srečo. Pri veselih zabavi in razvedrilu duha potom poučnih predavanj so nam hitro minevala leta. Toda pojavili so se ljudje, ki so z vso silo hoteli razdreti to lepo družbo, Vas pa, preblagi g. vodja osamiti. Ruvali so zoper nas leta in leta, izrabili proti nam vsa mogoča sredstva, laži obrekovanja, svoje časopise, da celo prižnicio in izpovednico. Toda vsi ti zlobni poizkusi nas razdružiti so jim spodleteli.

Sele ko so prišli na merodajna mesta ljudje njihovega kalibra, se jim je zlobna nakana posrečila, toda le v toliko, da so nam povzročili bridkost ločitve. Po duhu in po srcu nas pa ti ljudje ločili ne bodo, ker nas ločiti ne morejo. Toda ne bom našteval nizkotnih sredstev, ki so se jih posluževali naši nasprotniki, ker nam je o tem prijatelj Pipan že sinoči precej povedal.

Pač pa hočem izpregovoriti par besedi o naši organizaciji.

Današnji dan je za nas velikega pomena, zakaj z današnjim dnevom smo postali nekako polnoletni za političko življenje. Do sedaj smo imeli varnha v osebi g. vodje, ki vestno opravljal to prostovoljno naloženo breme. Mi smo do sedaj le nekako od strani opazovali našega neutrudnega boritelja, kako je spretno vodil svojo armado, odbijajoč sam vse napade.

Z današnjim dnem izgubi sicer naša armada svojega generala, a je tako prepojena z njegovim čilim duhom, da se bo znala tudi sama voditi in odbijati vse mogoče napade.

Naš ponos nam ne dopušča, da bi se uresničila namera naših nasprotnikov, ki so si mislili: Udarimo pastirja in čreda se bo razkropila. In udarili so. Zadeli so sicer pastirja, toda črede razkropili ne bodo.

Ta prijateljska vez, ki nas je že tako lepo število let družila krog našega ljubljene g. vodje, tudi sedaj ne bo popustila pač pa bomo skrbeli ter tudi delali po svojih močeh na to, da se bo ta krog širil in širil v močno organizacijo. Karkolikor več nas bo, tem lažje bomo korakali, ne ozirajoč se na razne ovire hudobnosti in nagajivosti naših nasprotnikov, po poti, ki nam jo je naš g. vodja tako jasno začrtal, namreč po vzvišeni poti in vzvišenim ciljem nasproti.

Dobro se zavedamo, da bomo z Vašo odsotnostjo na političkem kakor na gospodarskem polju občutno prizadeti. Zato Vas pa prosimo, da nam ostanete tudi vbodoče tako

blagonaklonjeni ter se Vam priporočamo, da nas velikokrat razveselite s svojim posetom. Bodite prepričani, da nas ne boste našli nikdar speče, temveč vedno pri delu za izobrazbo, napredek in gmotno blaginjo. V slovo pa blagovolite sprejeti našo najtoplejšo zahvalo za Vaš neumorni trud in za vse zlate nauke, ki ste jih vcepili v naša mlada srca neizkušena srca že kot otrokom v ljudski šoli in vseskozi do današnjega dne. Ne poznam primernih besedi, s katerimi bi Vam, predragi g. vodja, zamogel izraziti našo odkritosrčno hvaležnost. Rečem le toliko, da je Vaše uspešno delovanje na političkem in gospodarskem polju tako velika, da Vam je in ostane fara šentviška večni dolžnik.

Če pogledam v svet, moram pač reči z našim nedosežnim pesnikom, da

mного моških, мало моџ
наш век роди,
а кар nebo nam dalo моџ,
med prvimi si Ti.

Zato Vam pa tudi hvaležnosti polnih sre kličemo:

Le trosi Bog Vam sreče roč
na vse poti,
a nam pa daj še mnogo моџ,
moџ takih kot si Ti,
Bog Vas živi!

Govoril je tako navdušeno in s takim občutkom, da je malo oči ostalo suhih.

Zahvalil se je tov. Žirovnik vidno ginjen ter med drugim dostavil prav primerno opazko, da vidi, da se je njegov duh že toliko razširil, da nimajo „klanfarji“ toliko pleha, da bi ta duh pokrili. Ve, da bo kateri njegov nasprotnik pri odhodu morda na skrivnem pokadil z ajdovico za njim, ve pa tudi dobro, da vsi skupaj pri Bogu nimajo toliko milosti, da bi jim Bog dal toliko ajdovice, da bi za njim tako pokadili, da bi ga več v Št. Vid nazaj ne bilo.

Videti je, da so klerikaleci ravno nasprotno dosegli, kar so nameravali! —

Slovo je bilo res presrečno ter je pričalo, kako globoko korenini ugled učitelja v sreih ljudstva, ki si ga je pridobil s svojim poštenim delom, s svojim čistim značajem. Tako ljudstvo bo kmalu vrglo klerikalno golazen v kraj ter pojde za svojim učiteljem tja v lepšo, asnejšo bodočnost!

Iz voloskega okraja v Istri.

Zalostna slika naših razmer.

Imenovanje novega okr. šol. nadzornika za voloski okraj, g. Dragotina Pribila, je učiteljstvo tega okraja z veseljem pozdravilo.

Navdaja ga namreč up, da je našlo v novem nadzorniku zaščitnika, ki je že pokazal, da zna varovati ugled šole kakor tudi ugled podrejenega mu učiteljstva.

Nekaterim „merodajnim“ krogom ni všeč imenovanje nadzornika D. Pribila, ker že čutijo, da se bliža konec njihovem dosedaj krutemu samovoljstvu napram šolam in učiteljstvu. Žalostno stanje šol bo g. nadzornika nad vse presenetilo, saj niti najmanj ne odgovarjajo sedanjim potrebam. To se posebno opaža v slovenskem delu okraja, kjer so šole v takem stanju, da bi se jih sramovali celo Čulufakri. Tujci nam očitajo, da ne spadamo mi v 20. stoletje, temveč — iz usmiljenja — komaj v 10. stoletje. To je sicer bridko očitjanje, dasiravno resnično.

Kdo je vendar temu vzrok, da smo v vsem tako zaostali?

Je li temu vzrok učiteljstvo ali pa duhovščina? Mogoče je narod sam zaradi neznosnih razmer temu kriv? Ne, ne in tisočkrat ne! Vidim, da si že vsak bralec tega dopisa misli, češ, temu so vendar vzrok tamošnji Italijani. Resnica je, da so Italijani mnogo škodovali Slovanom v Istri, kjer so le mogli, a njihove nadoblasti se čedalje bolj otresamo in bodo prejeli kmalu zasluženo plačilo. Navzlic vsem zaprekam in krivicam, ki so jih nam zadajali Italijani skozi več stoletij bi bili lahko slovanski kraji marsikje v gmotnem oziru mnogo bolj na trdnem stališču in bi bilo ljudstvo napredku bolj dostopno, zlasti pa v kmetijstvu, ako ne bi bilo zadržano od nekaterih pijavk, ki imajo vsepovsod glavno in odločilno besedo. Narod pada že drugim v suženjstvo, ko se še prvih ni odkrižal. To so v Istri redko posejani bogatini, ki so obenem župani, krajnega šol. sveta predsedniki, cestni odborniki, gostilničarji, trgovci itd. Ti se vsesajo povsod,

kjer jim le kaj kaže, in zasedajo razna častna mesta, da lahko delujejo le sebi v prid in se poslužujejo raznih podlih, zvijačnih, zahrbtnih, nesramnih in protipostavnih zlorab. Ljudski blagor, napredek in omika tem klevetnikom ni pogodu, ker vedo, da bi jim bilo vse to v pogubo in ne bi imeli več moči zlorabljeni ljudstva.

Te vrstice so namenjene posebno onim županom iz slovenskega dela voloskega okraja, ki naj si vzamejo za zgled za občni blagor svojih občanov vnetega župana v Kastvi, ki žrtvuje vse svoje moči njim v prid, a je poleg tega jako navdušen hrvaški rodoljub. — Hočemo li navesti, kako se vršijo občinske seje ali pa seje krajnega šolskega sveta? Zastopniki učiteljstva in cerkve so pri krajnem šolskem svetu brez moči — peto kolo. Gorje onemu, kdor bi si upal le količak ogovarjati županu, oziroma predsedniku kr. šol. sveta. Plameneč ogenj šviga iz njegovih oči, znamenje jeze, ki je prepojena z maščevanjem, in močni udarci z nogami po tleh — to vse kaže, da se mora streči v prah zdajpa zdaj ubogi prosilec. Ugovorov se sploh ne trpi, da se ne vlije na siromaka ploha očitjanj, zasramovanj in ponižanj. Tega so zmogli ti velikani, ki so izšli večinoma iz ubogih hiš in so neizobraženi, sedaj pa, ko so se vzpeli skoro do neba, pozabljajo na svoje nekdane ubožstvo in igrajo vlogo zatiralcev naroda, ki ne trpijo nikogar nad seboj. Namesto da bi s sklenjenimi rokami hvalili Boga, da so prišli do take blaginje, pljujejo na vse, kar je svetega in so že davno pozabili na krasen nauk, ki ga je učil Kristus sam: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“ Kako se postopa z kmetom, naj si napravi vsak sam sodbo, le to naj se še omeni, da veljajo le oni državni in deželni zakoni za kmeta, ki pravijo: Ubogaj, molči in trpi! — Kolikokrat se je že prigodilo, da so bile oblasti na razna vprašanja napačno pčučene, ker so bila naslovljena na županstva, ki so v rcakih teh mogočnejšev. Znan je slučaj, da pri podelitvi državnih podpor neko županstvo sploh ni vložilo prošnje, ker ljudstvo ne potrebuje podpore in ima vsega dovolj, dasiravno so občani skoro gladu poginjali.

Slovenska javnost gotovo obsoja tako kruto postopanje napram svojim sobratom, dasiravno se jo je dolejš varalo, ker so bili na glasu ti sebični župani itd. za največje rodoljube in narodne bojelnike, čeprav so vojskovodje le za svoj žep. Tudi pri volitvah imajo le oni odločilno besedo.

V neki občini že ni bilo šest let občinskih volitev, a zaradi nedavnega dogovora med italijanskimi in slovanskimi deželnimi poslanci se še šest let sploh ne bodo vršile županske volitve v Istri v svrhu proučavanja novega volilnega zakona za občine; tako ne bo v tisti občini nepretrgoma 12 let nikakih izprememb v županstvu. Torej še šest dolgih in suhih let se bo nadaljeval ta sistem, morda še v krutejši obliki, ker je ni moči, da bi se mu zoperstavljala. Ljudstvo vidi in čuti to dušečo moro na sebi, pa se je ne more otresti, ker je do grla zadolženo svojim županom. Učitelji in duhovniki mu ne morejo pomagati, ker so brez vpliva in moči in ne razpolagajo s tisočaki ter še na umeten in zviti način vcepa ljudstvu sovraštvo do šole, kakor tudi do cerkve.

Žalibog, da je več učiteljev odvisnih od teh „dobrotnikov“ in na ta način zaslužjenih. Časih zavre tudi ljudstvo kri in si hoče pomagati kar s pestmi, a se pravočasno zatre ljudsko nejevoljo s tem, da jim vsem obljubi, a nič ne da.

Pred dvema letoma se je vršila v nekem županstvu občinska seja. Ker so županstva v Istri jako obsežna, da štejejo po 25—40 podobčin, so se močje iz treh podobčin zbrali in prišli k obč. seji kot nepovabljeni gosti in začeli biti s pestmi in v gorečnosti za svoje pravice žugali, da bodo vse pobili, ako se jim ne da šole, ko vendar imajo one podobčine do 300 otrok. Župan jim je — hočeš nočeš — moral obljubiti šole, kar je tudi izpolnil, ker se je bal za svoje kosti. Seveda so bili ti močje Čiči, ki ne poznajo pardona, če kaj po pravici zahtevajo. Tudi drugod hrepeni ljudstvo po izobrazbi in prosi za šole, a je vsako prizadevanje brezuspešno. Da pa se občani v vseh rcakah obračajo do svojega župana, so v mnenju, da jim le on lahko izpolni, česar prosijo, drugače pa jim prekriža vse račune. S pestmi si morajo izvojevati svoje pravice seveda le oni, ki so popolnoma neodvisni.

Župani vedno trdijo, da so vneti za šole, katerih pa se ne more zidati, kar so občine ubožne itd. Kadar pa se združi več podobnih skupaj, ki morajo vsako leto nabirati prispevke za šole in imajo nekatere nabranih že precej tisočakov, da bi si kar na svojo proko zidali šole, takrat je župan prvi, ki noče dotičnim vašem izročiti njihovega denarja, ki ga hrani županstvo. Vlada nam sicer ni mila, a je vendar pritiskala na župana, da so se zidale šole.

Ne le med Italijani, temveč tudi med našim narodom imamo škodljivce, ki nam stokrat bolj škodujejo in nam jemljejo ugled. Nekdo izmed teh županov se je svoje čase bratil celo z zloglasnim dr. Krstičem, čeprav je javnosti znan kot „kremenit značaj“ in sedi na županskem stolu skoro 40 let. Da je ponekod v Istri žganje tako razširjeno, skrbijo za to tudi nekateri župani, ki imajo cele zaloge razupitega šnopsa. Šnops je torej sredstvo in glavni vir blaginje. Ubogo ljudstvo!

Oblasti pa mirno gledajo vse te spletke in grda početja na račun zatiranega kmeta in nima za tega nikake tolažilne besede in moči. Visoki uradnik v Trstu pozna naše žalostne razmere jako dobro, a je imel toliko sočutja za zatiranca, da je vprašal neko osebo po tamšnjem županu, rekoč: „Lebt noch der Alte?“ Potem se je celo izrazil, da so z županom zaradi tega tako potrpežljivi, ker je že star. A tako, vi čakate, da župan sam obnemore in se prostovoljno odpove županski časti ali pa umre? Kaj pa, če bi župan navzlic svoji starosti živel še 10 do 20 let. Ljudstvo naj trpi še nadalje krivice na ljubo ene osebe. Stare ljudi spoštujemo tudi mi, če so župani ali ne.

V kolikor smo se razveselili imenovanja novega g. nadzornika, v toliko ga pomilujemo, ker vidimo vse težkoče, ki mu jih bo treba premagati. A mi zaupamo njegovi neupogljivi energiji. Zaman ga bodo izkušali izvabiti z dobrikanjem na svojo stran, kakor se sploh izkuša pridobiti uradništvo. O učiteljstvu pa sem uverjen, da bo vrglo od sebe okove suženjstva in se vrglo z vsemi silami na delo za blaginjo in napredek naroda, kakor tudi šolstva! Tožna Istra, prebudi se!

Skupščina Smrdelovcev.

Slavno uredništvo

„Učiteljskega Tovariša“

v Ljubljani.

Z ozirom na članek „Skupščina Smrdelovcev“ v št. 36. Vašega lista z dne 3. septembra 1909 prosim, da sprejmete v smislu § 19. tiskovnega zakona sledeči popravek:

Ni res, da sem kompromisno s klerikalnimi kolegi in s klerikalno tiskarno ter s svojimi krščanskimi načeli takorekoč ukradel tiskovine ali rokopis šolskih tiskovin in ga nesel v klerikalno tiskarno, da ga tam ponatisnejo, založe tiskovine in dobim jaz slično službo, kakor sem jo že opravljal.

Ni res, da sem si pripravil cenik že prej in ga dal istotako ponatisniti.

Res pa je, da sem kupil zbirko šolskih tiskovin v Učiteljski tiskarni in res je, da jih nisem nikomur, zlasti ne kaki tiskarni izročil, nego da jih imam še vedno doma.

V Ljubljani, dne 9. septembra 1909.

A. Smrdelj,

mestni učitelj.

Srednješolski vestnik.

**** Samomor.** Ustrelil se je profesor na občinski realki Giordano Benko v svojem stanovanju ulica Majolica št. 10 v Trstu z revolverjem; zadel se je v desno senco. Zdravnik, ki je bil poklican iz rešilne postaje, je mogel konstatirati smrt. Kaj je mladega 29. letnega moža, ki je bil jako znan in cenjen ter se je imel v kratkem poročiti, privedlo do nasilne smrti, ni znano. Bil je jako nevrasten.

**** Slovenec profesor — esperanta.** Stavbin tehnik St. Tomič v Waldbachu pri Voraun je napravil v Ženevi izpit iz esperantskega jezika in je dobil diplomu.

**** Umrl je v Mariboru** vpokojeni realni prof. I. Sedlaček. Deloval je od leta 1889. do 1907. za mariborski realki.

Kulturno delo.

+ Novi knjižnici „Prosveto“. „Prosveta“ je ustanovila novi knjižnici v Sent Juriju in v Čačah v Ziljski dolini. Na Koroskem je sedaj deset „Prosvetnih“ ljudskih knjižnic. — Le požrtvovalno naprej!

Književnost in umetnost.

Moč uniforme. Burka s petjem v treh dejanjih. Spisal Jak. Štoka, uglašil H. O. Vogrič. Cena 80 vin. — Igra polna debelega humora, utegne dobro služiti manjšim odrom, ki radi goje veselo igrano — lek in tolažba sedanjih žalostnih dni.

Prokleta. III. zvezek tega romana je pravkar izšel. Nadaljnih pet zvezkov izide vsak približno na vsakih 14 dni. Narodu se pri V. Požgaju, knjigovozu v Kranju. Vsak zvezek stane 60 h. Pri naročilu naj se pošlje pri vsakem zvezku 10 h za znamko.

Trilistilčni zemljevid habsburške monarhije. Sestavil Henrik Hanau. Založil c. kr. dvorni zemljevidni zavod F. Freytag & Berndt na Dunaju. Druga izdaja. — Po združenju Bosne in Hercegovine z našo državo je nastalo vprašanje: Kaj bo iz tega? Izprožena je bila misel, naj se monarhija razdeli na tri skupine in naj se iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Dalmacije, Istre, Goriške, Kranjske in Sp. Stajerske ustanovi slovenska država. V pričujočem zemljevidu je ta misel kartografsko izvedena.

Leonid Andrejev: Rdeči smeh. Odlomki najdenega rokopisa. — V Ljubljani 1909. Narodna založba. Cena 1 K 40 h, s pošto 10 h več. — To krasno pripovedno delo najtopleje priporočamo.

Pedagoški svetnik „Napredak“ strokovno-pedagoški list v Zagrebu, ki ga izdaja „Hrvatsko-pedagoško-književni zbor“.

Politiški pregled.

*** Deželni zbori.** Obenem s kranjskim dež. zborom, ki je sklican na 23. septembra, bosta na 21. septembra sklicana tudi češki in moravski deželni zbor. Češkemu deželnemu zboru bo vlada predložila med drugim novelo glede sistematiziranja dveh novih deželnoobdornih mest. Češki radikali izjavljajo, da toliko časa ne morejo dopustiti pomnožitve deželnih odborov, dokler se ne izvrši reforma volilne pravice v deželni zbor v demokratskem smislu.

*** Češki poslanec Stanek za manjšinske šole.** Češki poslanec Stanek predlaga, naj bi vse češke občine naložile 1% doličilo za manjšinske šole. To bi prineslo na leto okoli 700.000 K. Ker iznašajo dohodki obrambnih društev in češke šolske družbe okoli 2 mil. K. bi bilo na ta način vprašanje čeških narodnih manjšin, če se ne rešeno, pa vsaj postavljeno na trden temelj. Za nas češke poslance, tako zaključuje posl. Stanek, ne bi smele obstati nikake, in to pravnikake državne potrebe, dokler se vprašanje naših manjšin ne reši pravično in stalno!

Izjava posl. Stranskega glede češke šole v Poštorni. Češki poslanec Stranek je nekemu novinarju izjavil, da ni v Avstriji še nobena vlada napravila tako velikih napak kakor je napaka, da je dala zapreti češko šolo v Poštorni in da je prepovedala shod čeških Sokolov. Stranek je rekel, da je zbog razburjenosti, ki vlada med Čehi na Češkem in Moravskem, izključen z Bienertom vsak sporazum. V obigled dogodkov v Poštorni nimajo poizkusi Globinskega več nikakega pomena v stvari posredovalne akcije.

*** Zborovanje češke socialne demokracije.** Na Smichovu se je dne 6. t. m. otvoril IX. glavni zbor češke soc.-demokratske stranke. Zbor je obsodil seglasno zatvoritev čeških šol na Dunaju in v Poštorni kot barbarski čin. Tudi je obsodil vsako nasilnost napram narodnostnim manjšinam. Dalje je izrekel obćudovanje švedskim delavcem in simpatije španski socialni demokraciji.

*** Ruski sovražnik proti Poljakom.** Preganjanje Poljakov na Ruskem Poljskem se nadaljuje. Oblasti so razpustile neko poljsko društvo, ki je zbiralo denar za siromasno poljsko dečo, ki obiskuje privatne poljske srednje šole. Na ta način hoče Rusija prisiliti Poljake, da prenehajo z bojkotom ruskih srednjih šol. Praški „Hlas Naroda“ poroča iz Varšave, da je ruska vlada v Ruski Poljski zaprla 184 poljskih šol.

*** Kako dela „najbolj hrvaška“ Rauchova vlada?** Hrvaški časopisi poročajo o najnovejšem škandalu, ki se je zgodil v naučnem odseku hrvaške vlade. Ta je izdala novo čitanko za II. razred ljudskih šol, in sicer na podlagi stare, a z nekaterimi izpremembami. Očlovek bi mislil: te izpremembe so pedagoškega značaja, a bi se motil. Prvo delo Rauchove vlade je bilo, da je vrgla iz te čitanke cirilico; drugo pa, da je vrgla iz čitanke vse pesmi in sestavke, v katerih se je kaj govorilo o hrvaški domovini, o hrvaškem narodu, o ljubezni do naroda in domovine in podobno. Na mesto teh pesmi so se vrinile druge, ki govore o lastovkah, o duhtečem cvetju, o črnem kruhu, o jagnetih itd. Tako dela „najbolj hrvaška“ Rauchova vlada za okrepljenje hrvaškega rodoljublja.

*** Madjari izganjajo hrvaške učitelje.** V nekaterih ljudskih šolah v Medjumurju (to je hrvaški kraj, ki so ga pa Madjari oteli Hrvaški) so poučevale doslej sestre iz zagrebškega samostana. Sedaj pa so Madjari s silo izgnali te Hrvatice čez Dravo, češ, da se niso učile v madjarskih preparandijah. —

In kje so se učili madjarski učitelji na madjarskih šolah „Juliana“ v Hrvaški?!

*** Pasivna volilna pravica duhovnikov v Bosni in Hercegovini.** Iz Sarajeva poročajo: V soboto, 4. septembra, je bila pri civilnem adlatu baronu Benku velika deputacija katoliških duhovnikov, ki mu je izročila memorandum s prošnjo, da bi se pripoznala pasivna volilna pravica duhovnikov v Bosni in Hercegovini. Civilni adlatus je izjavil deputaciji, da je vlada naklonjena temu vprašanju. V našturtu je točka, ki priznava pasivno volilno pravico tudi duhovnikom. Za vlado tudi ni odločilno dejstvo, da je sveta stolica prepovedala sprejeti franciskanom kake zbornične mandate. Glede uvedbe kongruje, je izjavil, da ga veseli, ker je zvedel, da škofijski ordinariat pripravlja tozadevni predlog. Vlada se bo radevolje lotila s cerkveno oblastjo rešitve tega vprašanja. Deputacija je seveda glasno odobraval tak odgovor.

*** Kongres za židovsko izseljevanje.** Nedavno so se nekateri odlični ameriški židje obrnili na vse židovske organizacije in društva, da se skliče svetovni kongres za židovsko izseljevanje. Svrha kongresa bi imela biti ureditev židovskega izseljevanja. Mnoge organizacije v Londonu, Parizu, Berlinu in na Dunaju so se izjavile za kongres, na katerem bi morali biti zastopani vsi sloji, iz katerih se rekrutirajo izseljenci, ker je samo to jamstvo za uspeh. Med osebami, ki so obljubile svoje sodelovanje na kongresu, se nahajajo tudi židovski poslanci raznih parlamentov, ki naj priporočijo rešitvi nekih težkih in kompliciranih vprašanj.

Obrambni vestnik.

Superlativ predrznosti.

Nekoliko se časa gospodari z lažjo, zvijačami in sleparijo; nazadnje vsak lažnik se sam pokvari. Jos. Stritar.

Na dveh drugih mestih današnje številke priobčujemo dva popravka, ki nam jih je poslal — Smrdelj! Z mirno vestjo bi lahko oba ta popravka vrgli v koš; ker pa tudi takemu možu, kakršen je Smrdelj, ne odrekamo usluge, objavljamo oba popravka. Menimo namreč, da hoče gospod Smrdelj na vsak način, da javnost spozna njegov značaj v vsi nagoti. Fiat!

Glede na Smrdelov popravek, priobčen v Vestniku, smo pooblašeni izjaviti to-le:

Smrdelj se je odpovedal službi v „Učiteljski tiskarni“ dne 5. januarja t. l. zvečer. Volitev v mestni šol. svet pa se je vršila dne 7. januarja t. l. Tov. Jelenc torej ni odpovedal Smrdelju službe, ker je volil Simona, ampak jo je odpovedal sam pred volitvijo. Priča na razpolago. — Smrdelj je potreboval štiri mesece, da je napravil popravek, ki pa ima to čudno lastnost, da nič ne popravlja. Tovariš Jelenc izjavlja vnovič, da s Smrdelom o Simonom volitvi in o prestopu k Slomškariji do njegove odpovedi ni govoril, in to namenoma ne. Smrdelj bi nemara rad veljal za mučenika med Slomškarijo, rad bi se opral in prikupil onim, ki ga dobro poznajo in ne marajo zanj, zato se je zatekel k — laži. V kaki zadregi je, se vidi iz tega, da trdi sedaj že zopet nekaj novega. Pa če nam pošlje še sto popravkov, ne izpremeni resnice, ki ostane taka, kakor izjavlja tov. Jelenc. Že ta gola resnica priča, kakšen značaj je Smrdelj. Zavidamo zanj Slomškovo zvezo!

Se lepše je z drugim popravkom!

Tovariš Likar, Smrdelov naslednik v „Učit. tiskarni“, izjavlja tole:

Dne 3. aprila t. l. me je nagovoril Smrdelj na mostovžu II. mestne šole naslednje: „Ti, bodi tako dober, pa spravi mi zbirko šolskih tiskovin skupaj. Horvat mi je pisal, da bi jih rad imel, saj ga poznaš, kakšen streber — no — ne streber — tega ne morem reči — pa saj veš, kakšen je on, da hoče takoj vse imeti. Saj ti rad poplača tvoj trud; kar računaj goldinar ali dva, pa jih deniva račun; denar dobiš takoj.“ Jaz pa sem odgovoril: „To se pa že zgodi — brez truda, saj imam že nekaj kolekcij napravljenih — lahko dobiš tiskovine takoj.“

„Ali res? — Kdaj pa bi mi jih prinesel?“ vpraša Smrdelj.

Jaz: „Če hočeš, takoj popoldne.“ On: „Dobro! Prosim te, prinesi mi jih, pa račun tudi naredi, pa pripiši zase kronco ali dve — saj rad plača.“

Popoldne mu je nesel zbirko tiskovin moj sin Ciril. Plačal mu je Smrdelj 5 K 11 h — kolikor je znašal račun — s pripombo: „Glej, tebi pa ne morem nič dati, ker nisi postavil ničesar v račun!“

Tiskarni se je zdela vsa ta reč s šolskimi tiskovinami čudna. Zakaj neki Horvat, nadučitelj v Zagorju, ne naroča tiskovin direktno? — Tiskarna vpraša tovariša Horvata, poštenjaka od nos do glave, ki mu Smrdelj ni vreden, odvezati jermenov na črevljih, kako in kaj? — Seveda je Horvata pogrelo, saj je Smrdelov sorodnik! Piše Smrdelju, ta mu odgovori, Horvat pa sporoči v Ljubljano v našo tiskarno to-le:

„Dragi!

V prigibu Ti pošiljam „pojasnilo“ „tovariša“ Smrdelja, katero Ti dovoljujem, da razpolagaš z njim kakor veš in

znaš; samo prosim Te, da mi z obratno pošto vrneš to famozno zalepko.

S prijateljskim pozdravom Tvoj

Rudolf Horvat, nadučitelj.

Zagorje, 14./4. 1909.

NB. Pri prepisu izpusti „klerikalno“, ker se jaz nisem tako izrazil.

Seveda sem prepovedal „tovarišu“ Smrdelju še kdaj kaj na moje ime naročiti brez moje vednosti, kar sem mu tudi na dopisnici sporočil. Obenem sem zahteval od njega na moje ime naročeno kolekcijo meni doposlati po poštinem povzetju. Toliko v nadaljno razjasnilo te grde in brezprimerne naročitve. V slučaju, da mi vrne kolekcijo, jo vam seveda dopošljem, ker je zame brez pomena.“

Tako Horvat! Lumparija je torej očita. Pa čujmo, kaj piše Smrdelj!

Lj. 13. IV. 1909.

Dragi!

Res sem naročil kolekcijo tiskovin za neko „klerikalno“ (po Tvojem*) šol. vodstvo. Ker sem pa upal, da bom hitreje postrežen, sem navedel Tebe. To je vse. Povdarjal sem, da bom takoj plačal in ni treba vknjižiti. To se je tudi zgodilo. Sklenil sem pa, da Ti to povsem priči, ko bova skupaj, ker sem itak vedel, da Ti prej ali slej na uho pride. Žal mi je, da Te nisem takoj pisмено obvestil, ker se mi je dozdevalo, da sumijo. Ako me hočeš na malo laž postaviti, lahko mi to sporočiš. Ljubše mi je pa in uslugo mistoriš, ako tega za sedaj ne storiš, ker bom vzel še nekaj tiskovin. Ako ne maraš, da jih vzamem na Tvoje ime, mi kar sporoči.

Pozdrav vsem!

Smrdelj.

To pismo je klasičen dokaz vse brezkončne klerikalne popačenosti. V popravku pravi Smrdelj, da ni tiskovin nikomur izročil in da jih ima še vedno doma, v pismu pa piše, da jih je res naročil za neko šolsko vodstvo! Kaj je laž? Če bi ne prišla lumparija na dan, je hotel vzeti še nekaj tiskovin — tako pravi sam! Kje je beseda, da bi dovoljno označila tak značaj?!

In sedaj cenik!

Smrdelj je poslal Likarjevega sina Cirila v „Učit. tiskarno“ iskat štiri cenike šolskih tiskovin, ki jih je tuditodobil, in sicer one od lanskega leta, ker letošnji še niso bili gotovi. Čemu je rabil cenik, čemu kar štiri in čemu tako zgodaj?!

Tudi iz „Katoliške tiskarne“ so poslali v našo tiskarno po cenike šol. tiskovin; dobili jih pa niso, ker novih (letošnjih) še ni bilo. Čemu to?!

Tem vprašanjem ne odgovarjamo, ker leži odgovor na dlani. —

Upamo, da stoji sedaj Smrdelov značaj pred vso javnostjo v vsi svoji gnusni nagoti in da smo tako tudi ustregli njegovi zahtevi. Kaj napravi sedaj Smrdelj s svojim klerikalnim prepričanjem in kaj Slomškova zveza in „Kat. tiskarna“ z njim — to nas nič ne briga, to naj opravijo med seboj. Poštena družba bi napravila, kar se edino spodobi. In tudi bo, ako se ji kdaj približa. Samo eno vprašanje: Kako more tak značaj še dalje ostati učitelj — slovenske mladine?!

* Poglavlje o Smrdelu še ni končano.

Po Ljubljani govori take reči, da ga bo treba prijeti za ušesa še z drugimi rokami.

* Poziv naprednemu učiteljstvu!

Javno so proglasili klerikalni kolegi bajkot našemu stanovskemu glasilu. Toda ne da bi hoteli s tem škodovati gnetnemu stanju našega lista, ampak njih glavni namen je, da bi izpodkopali tla napredni ideji med učiteljstvom, da bi ubili vsako svobodno, samostojno gibanje učiteljstva in z njim šolstva.

Tovariši in tovarišice! Kaj znači ubiti napredno idejo v učiteljstvu in kakšno bodočnost ima pričakovati pri tem šolstvo in slovenski narod — to vam je jasno! Protestujemo proti temu stem, da razširimo svoj list do zadnjega napredno mislečega slov. učitelja, ki do danes še ni naročen nanj, do zadnjega lokala, kamor zahaja napredno občinstvo in učiteljstvo, da bo prodirala in se širila naša ideja in bo prodiral in se spoznaval smisel našega boja za povzdigo slovenskega naprednega šolstva tudi izven naših stanovskih vrst.

Vsi na delo! Nikake izjeme, ker ni dovolj, da pripoznavas sam idejo, ampak je vsakega naprednega učitelja moralna dolžnost in njega lastni interes, da stori tudi kaj v prid tej ideji. Kontrolirajte in zahtevajte povsod „Učiteljskega Tovariša“! Naročite si ga, ker: „Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!“ Pokažite, da po bojkotu raste število naročnikov!

*) Kakor Horvat izjavlja v svojem pismu, je to laž!